

Omgevingswet

Ruimte voor ontwikkeling Waarborgen voor kwaliteit

GEZOND EN VEILIG MET OOG VOOR HET MILIEU IN EEN DUURZAME LEEFOMGEVING

Het omgevingsrecht is een complexe puzzel met ontelbare stukjes geworden waarbij het zicht op een haalbaar eindresultaat ontbreekt. Onduidelijk is waar milieu en veiligheid in ruimtelijke plannen en activiteiten aan bod komen. En hoe gezondheid en economie zich tot een duurzame en kwalitatieve leefomgeving verhouden. Het wetsvoorstel Omgevingswet schept duidelijkheid en stimuleert een integrale benadering met tijdige brede participatie.

Belangenweegschaal

De meeste ruimtelijke opgaven spelen op lokaal niveau. Om een goede beslissing te nemen, is het raadplegen van tientallen wetten en regels noodzakelijk. Die ingewikkelde route is regelmatig spelbreker bij wenselijke, innovatieve en duurzame initiatieven. Bijkomend probleem is dat het bevoegd gezag vaak alleen beslist over het voorliggende deelproject zonder naar de samenhang van een gebied te kijken. Met als uitgangspunt de vraag of iets wel is toegestaan. In plaats van: willen we het en zo ja, hoe gaan we dat dan doen? De stelselherziening van het omgevingsrecht is gericht op het mogelijk maken van gewenste ontwikkelingen en zet daarom in op integrale plannen en samenhang in beleid. Op een manier die meer mogelijkheden schept voor lokaal en regionaal maatwerk. Met tijdige participatie van de bewoners en bedrijven in het gebied.

Samenhang creëert duidelijkheid

De Omgevingswet stimuleert dat voordat een initiatief zich aandient, al wordt gekeken naar de mogelijkheden van een bepaald gebied. Dat begint al met het opstellen van een integrale visie, verordening of plan waarin alle relevante belangen in onderlinge samenhang worden geïnventariseerd en gewogen. Wat betekent bijvoorbeeld de bouw van een nieuwe school op die plek voor het milieu, de aanwezige bedrijven, de ontsluiting van het gebied, de gezondheid van de kinderen en de veiligheid in geval van een calamiteit? Juist door deze vragen aan het begin van ruimtelijke processen te beantwoorden, is een goede, weloverwogen en integrale afweging mogelijk.

In de Omgevingswet zorgen de volgende instrumenten voor samenhang en integrale afwegingen:

- Rijk en provincies maken elk een verplichte, integrale omgevingsvisie
- Gemeenten maken een verplicht integraal omgevingsplan en desgewenst ook een omgevingsvisie

Omgevingswaarden als waarborg

Provincies en gemeenten moeten bij het maken van hun omgevingsvisie, verordening en omgevingsplan rekening houden met omgevingswaarden die het Rijk vaststelt. Deze omgevingswaarden zijn een belangrijke waarborg voor milieu, veiligheid en gezondheid. Zo staat bijvoorbeeld vast hoe schoon de lucht en de kwaliteit van het water of de bodem moet zijn. Bestuurders moeten aangeven hoe zij aan die omgevingswaarden voldoen of gaan voldoen in situaties waar dat nu nog niet het geval is. In die gevallen draagt de Omgevingswet bij aan de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving.

Waarborgen in de Omgevingswet voor milieu, veiligheid en gezondheid zijn:

- Omgevingswaarden, inclusief het verplicht monitoren daarvan
- Programma's met concrete maatregelen als omgevingswaarden niet gehaald dreigen te worden

De Omgevingswet benadrukt het belang van een integrale aanpak in combinatie met brede participatie vroeg in het proces. Deze aanpak is ook cruciaal voor belangrijke onderwerpen als gezondheid, veiligheid, milieu en ruimtelijke kwaliteit. Nu komen die veelal pas in een (te) laat stadium in beeld en zijn de mogelijkheden beperkt. De Omgevingswet stuurt, zoals hiervoor aangegeven, daarom op het creëren van samenhang en het tijdig inschakelen van de kennis van belanghebbenden voor het beste resultaat. Dat deze aanpak in de praktijk goed werkt en positieve resultaten oplevert, bewijzen de volgende voorbeelden.

Gezondheid

In de Wet publieke gezondheidszorg is vastgelegd dat gemeenten advies moeten vragen over besluiten die van belang zijn voor de publieke gezondheidszorg. Op lokaal niveau is het meestal de GGD die adviseert over gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen. Zo heeft de gemeente Mill en St. Hubert bij wijziging van het bestemmingsplan het bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid GGD's opdracht gegeven ruim voor de wijziging te kijken naar de gezondheidsaspecten van verschillende locaties. Om die mee te kunnen wegen in de beslissing. Daardoor is het thema gezondheid – conform de aanpak van het omgevingsplan – vroegtijdig meegenomen bij het bestemmingsplan.

VOORBEELD:

Standaard adviesrol GG&GD Utrecht

De gemeente Utrecht heeft in 2012 besloten dat de GG&GD standaard advies geeft bij alle ruimtelijke plannen. In die plannen moet duidelijk zijn aangegeven hoe het gezondheidsaspect is meegewogen bij de besluitvorming. De Utrechtse adviseurs milieu en gezondheid schuiven tweewekelijks aan bij de tien gebiedsteams waarin alle ruimtelijke plannen worden besproken. Zo is de gezondheidsdienst vroegtijdig betrokken bij het proces en wordt gezondheid altijd meegewogen bij beslissingen.

Veiligheid

In de Wet veiligheidsregio's is vastgelegd dat gemeenten advies moeten vragen over besluiten die van belang zijn voor de veiligheid van haar inwoners. Op lokaal niveau is het meestal de brandweer die adviseert over gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen. De gemeente Den Haag vroeg de brandweer vroegtijdig om advies bij de plannen voor een kantoorgebouw langs de Utrechtse Baan. De veiligheid is er verbeterd door op die locatie overdag geen gevaarlijke stoffen meer te vervoeren. Conform de werkwijze bij het omgevingsplan kijkt men hier vroegtijdig en integraal naar een gebied.

Milieu

Door milieu-aspecten al direct mee te wegen, is het niet langer een 'hindermacht' aan het einde, maar vanaf het begin een belangrijke factor bij het vormgeven van ruimtelijke plannen. Met het omgevingsplan krijgen gemeenten meer mogelijkheden om te sturen op milieukwaliteit door het stellen van bijvoorbeeld een emissieplafond in een gebied. En bij kwetsbare regio's kunnen bestuurders scherpere normen opleggen. Is het bijvoorbeeld voor de revitalisering van een havengebied wenselijk woningen te bouwen, dan kunnen strengere regels voor geluidshinder nodig zijn.

VOORBEELD:

Niet wachten maar bouwen

De gemeente Maasdonk wil een bedrijventerrein herstructureren en daarnaast 275 woningen bouwen. Het daarop gerichte project Nuland-Oost kan echter pas plaatsvinden als het nu nog aanwezige recyclingbedrijf daar verdwijnt. De milieuhindercirkel van het bedrijf staat de bouw van een groot deel van de huizen in de weg. Vooruitlopend op de nieuwe situatie – zonder het recyclingbedrijf – doet de gemeente een beroep op de Crisis- en herstelwet. Daardoor kan de gemeente toch al starten met het bouwen van woningen. Voorwaarde is dat de milieuhinder (de bodem moet worden gesaneerd) binnen 10 jaar is verdwenen.

VOORBEELD:

Veiligheid op de tekentafel

Bij de uitbreiding van het Leerpark in Dordrecht is al op de tekentafel rekening gehouden met veiligheid. Onderwijsinstellingen, woningen en bedrijven staan er ingeklemd tussen een spoorbaan en een omleidingroute voor het transport van grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen. Bij de indeling van het gebied zijn de scholen met duizenden studenten zo ver mogelijk van de transportroutes gebouwd. De brandweer heeft vroeg in het proces meegekeken waardoor de bereikbaarheid bij een calamiteit aanzienlijk is verbeterd en overal voldoende bluswater beschikbaar is. De brandweer kan ook de gebouwventilatie van de scholen op afstand sluiten in geval van een ramp.

Ruimtelijke kwaliteit

Bij nieuwe initiatieven draait het niet alleen om de vraag ‘kan het?’ maar ook om ‘past het?’. Dan gaat het onder meer om: stedenbouwkundige kwaliteit, diversiteit van het landschap, architectuur en cultureel erfgoed. Deze aspecten komen aan bod bij het opstellen van de omgevingsvisie en het omgevingsplan die de keuzes in de fysieke leefomgeving in samenhang vastleggen. Zo stelt de provincie Noord-Brabant dat diversiteit en contrast in het landschap het uitgangspunt moet zijn voor nieuwe ontwikkelingen. De provincie Noord-Brabant stuurt daarbij primair met algemene regels, zoals een algemene regel voor kwaliteitsverbetering van het landschap. Conform de Omgevingswet is helder wat gewenst is (visie) zonder dat alles ‘dichtgeregeld wordt’. Zo blijft er ruimte voor lokaal en regionaal maatwerk.

Puzzel compleet

De Omgevingswet zorgt ervoor dat de puzzel van ruimtelijke plannen en belangen op een overzichtelijke manier kan worden gelegd. Een integrale benadering in combinatie met vroegtijdige, brede participatie is daarbij cruciaal. Door in het begin van de planvorming belanghebbenden te betrekken en door het in samenhang wegen van alle relevante factoren, ontstaan de beste plannen en is er draagvlak voor de uitvoering. Zo werken alle betrokkenen gezamenlijk aan een duurzame, leefbare, veilige en gezonde leefomgeving met oog voor milieu en ruimtelijke kwaliteit.

VOORBEELD:

Waterveiligheid gekoppeld aan ruimtelijke kwaliteit

Het programma Ruimte voor de Rivier van Rijkswaterstaat neemt maatregelen om kansen op overstromingen door stijgend rivierwater te voorkomen. Om de dijkverleggingen, uiterwaardvergravingen en waterbergingen goed in te passen, is als tweede hoofddoelstelling ‘ruimtelijke kwaliteit’ gesteld. Bij elk project is daarover vroegtijdig met alle betrokkenen – van bewoners en bedrijven tot archeologen en landschapsarchitecten – overlegd. Onafhankelijke onderzoekers concludeerden in een evaluatie dat de aanpak daadwerkelijk heeft geleid tot ruimtelijke kwaliteit en draagvlak.